

UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.1 (043.2)

TALPA Ion

**CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE.
ASPECTE NAȚIONALE ȘI DE DREPT COMPARAT**

Specialitatea 554.03 – Drept procesual penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice și Relații Internaționale,
Universitatea de Studii Europene din Moldova.

Conducător științific:

AIRAPETEAN Artur, conf. univ., dr. în drept

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctor:

1. **Președinte - SEDLEȚCHI Iurie**, prof. univ., dr. în drept;
2. **Conducător științific - AIRAPETEAN Artur**, conf. univ., dr. în drept;
3. **Referent oficial - DOLEA Igor**, prof. univ., dr. hab. în drept., Universitatea de Stat din Moldova;
4. **Referent oficial - VIZDOAGĂ Tatiana**, conf. univ., dr. în drept, Universitatea de Stat din Moldova;
5. **Referent oficial - RUSU Vitalie**, conf. univ., dr. în drept, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Susținerea publică va avea loc la data de 15 mai 2024, ora 14-00, în ședința **Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat** din cadrul Școlii Doctorale „Științe Juridice și Relații Internaționale” a Universității de Studii Europene din Moldova, mun. Chișinău, str. Gh. Iablocikin, nr. 2/1, Republica Moldova, sala 200A.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca USEM și pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expediat la 10 aprilie 2024.

Președinte al Comisiei de susținere publică:

SEDLEȚCHI Iurie
prof. univ., dr. în drept

Conducător științific:

AIRAPETEAN Artur,
conf. univ., dr. în drept.

Autor:

TALPA Ion

© TALPA Ion, 2024

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	9
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	20
BIBLIOGRAFIE.....	27
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....	28
ADNOTARE.....	29
ANNOTATION.....	30
АННОТАЦИЯ.....	31

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei cercetate. Importanța cercetării este determinată de necesitatea perfecționării controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Or, instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare vine să aducă anumite remedieri în procedura penală, în special cu referire la garantarea și asigurarea drepturilor persoanelor vizate în procesul penal.

Asigurarea intereselor legale ale persoanei în cadrul procedurii prejudiciare în procesul penal se realizează pe câteva direcții și sub diferite forme procesuale, cu aplicarea metodelor corespunzătoare, specificate de legea procesual-penală. Sarcina de bază în acest domeniu revine unor subiecți ai procesului penal, la care se atribuie și instanța de judecată. Or, problema constituirii și funcționării controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal este una actuală pentru doctrina juridică și practica organelor judiciare.

Potrivit art. 16 din Constituția Republicii Moldova, „respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului”. Proclamând acest principiu fundamental al societății civile și al statului de drept, Constituția Republicii Moldova a determinat și a materializat, concomitent, cei mai importanți termeni ai mecanismului juridic de protecție a persoanei umane și a valorilor ei, un rol deosebit în aplicarea acestui mecanism avându-l puterea judecătorească.

La etapa actuală, drepturile persoanelor pot fi apărate prin diverse mijloace, care sunt specificate în lege. În același timp, este necesară și o îmbinare rezonabilă a diferitor forme de control – judiciar, al procurorului etc. Toate aceste forme de control se pot completa reciproc cu un anumit grad de eficacitate, apărând corespunzător drepturile și libertățile omului și cetățeanului, asigurând protejarea intereselor statului și ale societății.

Dacă realizăm o incursiune în trecut, anterior, instanța de judecată, practic, nu participa la efectuarea controlului asupra activității organelor de urmărire penală. Împuternicirea de control începea odată cu transmiterea cauzei spre examinare în instanța de judecată, unde judecătorul examina și soluționa cauza în fond și verifica legalitatea și temeinicia hotărârilor pronunțate în cadrul căilor de atac. În sfera procesului penal, toate aceste împuterniciri au reprezentat formele tradiționale ale apărării pe cale judiciară a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. Dezavantajul lor principal îl constituia „distanțarea” și „îndepărtarea” în timp.

Prin intermediul implementării instituției controlului judiciar în dreptul procesului penal crește calitatea urmăririi penale și conturarea la momentul corespunzător a erorilor admise la faza de urmărire penală.

Astfel, erorile și încălcările admise la faza de urmărire penală urmează a fi corectate până la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată, în special, dacă sunt încălcate drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului.

Încadrarea temei în preocupările internaționale. Declarația Universală a Drepturilor Omului conține prevederi privind inviolabilitatea vieții intime, familiale și private, asigură secretul corespondenței și inviolabilitatea domiciliului. Prevederile Declarației sunt reproduse în Constituția Republicii Moldova, potrivit căreia: „Orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sânt recunoscute prin constituție sau lege” (art. 20); Nimeni nu trebuie să fie arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar (art. 9); Orice persoană are dreptul, în deplină egalitate, de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial, care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzați în materie penală, îndreptată împotriva sa (art. 10). Doar stricta necesitate privind descoperirea rapidă a infracțiunilor și combaterea lor poate justifica îngrădirea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. Or, în asemenea circumstanțe, puterea judecătorească apare ca o barieră de netrecut în calea fărădelegii organelor de drept, orice acțiuni și hotărâri ilegale ale acestora urmând a fi examinate de către instanța de judecată la solicitarea persoanelor prejudiciate.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹ ocrotește dreptul la libertate și la siguranță, dreptul la un proces echitabil, dreptul la respectarea vieții private și de familie, dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală ș.a. Convenția a devenit parte integrantă a sistemului legal național al RM începând cu data de 12 septembrie 1997. În special, art. 13 din CoEDO statuează că „orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de convenție au fost încălcate are dreptul să se adreseze efectiv unei instituții naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora altor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale” ; art. 5 alin. (3) din CoEDO prevede că „orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de par. 1 lit. c) din prezentul articol trebuie adusă îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare...” ; pct. 4 al art. 5 stipulează că „orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa, dacă deținerea este ilegală” ; art. 6 pct. 1 al CoEDO prevede că „orice persoană are dreptul la judecarea – în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil – a cauzei sale de către o instanță independentă și imparțială, instituită prin lege, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală, îndreptate împotriva sa...”.

Astfel, concomitent cu ratificarea CoEDO, statul nostru și-a asumat, pe de o parte, obligația de a garanta fiecărei persoane aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile prevăzute de Convenție, iar pe de altă parte, statul nostru a acceptat să supună executarea acestei obligații unui control juridic internațional, realizat de către CtEDO. Prin urmare, Republica Moldova a recunoscut dreptul la recurs

---

¹Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Publicată la 30-12-1998. În: Tratatе Internationales, nr. 1, art. 342. [online] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro [accesat: 24.03.2023].

individual în fața CtEDO, precum și jurisprudența obligatorie a CteDO atât pentru instanțele judecătorești naționale, cât și pentru autoritățile publice naționale.

Mai mult, în baza angajamentelor RM asumate la momentul adresării la Consiliul Europei, precum și a obligativității realizării lor ce decurge și din prevederile constituționale, cadrul legislativ național a fost și este într-o continuă perfecționare ascendentă, care a condus, la rândul său, la reforme legislative și instituționale realizate conform standardelor europene.

Pornind de la principiile prevăzute în CoEDO și de la principiile statuate în jurisprudența constantă a CtEDO, drept garanție judiciară servește verificarea de către o instanță competentă, independentă și imparțială, sesizată în modul corespunzător, a acțiunilor organului de urmărire penală și ale organului care realizează acțiuni speciale de investigație, în vederea descoperirii și înlăturării încălcărilor drepturilor și libertăților omului în faza de urmărire penală și, totodată, a respectării drepturilor și libertăților legitime ale participanților la proces și ale altor persoane.

Încadrarea temei în preocupările naționale și zonale. În doctrina de specialitate, problemele legate de apărarea drepturilor și intereselor persoanei la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală s-a aflat permanent în vizorul cercetătorilor. Pe durata cercetării acestui subiect. S-a constatat că oameni de știință, precum M. Strogovoci, I. Petruhin, V. Najimov, Iu. Stețovschi și mulți alții, de rând cu înaintarea altor propuneri, s-au pronunțat, cu ceva timp în urmă, în privința instituirii controlului judiciar asupra aplicării măsurii preventive sub formă de arest și în privința prelungirii acestuia. Totuși, în virtutea anumitor cauze, inclusiv și a celor privind statutul de altădată al instanței de judecată, a stereotipurilor privind rolul și locul organelor procuraturii în stat, aceste propuneri aveau și un șir de adversari din rândul oamenilor de știință și al practicienilor (A. Boicov, V. Djatiev, A. Soloviov, M. Tocarev, A. Ciuvilev, Iu. Iachimovici și alții).

În literatura de specialitate, inclusiv în conținutul unor teze de doctorat, au fost analizate, în principal, mai multe chestiuni referitoare la controlul judiciar al legalității și temeiniciei măsurii de arest preventiv și al prelungirii ei (V. Galuzo, O. Izotova, Iu. Leahova, O. Țocolova ș.a.). Acestei forme de control judiciar al procedurii prejudiciare sunt dedicate și lucrările altor cercetători: I. Dolea, D. Roman, T. Vizdoagă, T. Osoianu, A. Airapetean, V. Șterbeț, T. Popovici, S. Țoncu, M. Avram, S. Ursu, I. Roșca, A. Oganesean, N. Artemov, N. Bozrov, V. Verin, A. Dracenov, Gh. Cozârev, A. Larin, L. Maslennicova, I. Petruhin, V. Savițchi și alții.

Subsecvent, unele aspecte ale controlului judiciar al procedurii prejudiciare au fost analizate și de către autorii români, și anume de : M. Odroi, A. Pinte, D. C. Pinte, A. C. Bălănescu, C. Ghigheci, A. Crișu, I. Oprea, I. Neagu, M. Damaschin, R. Slăvoiu, M. A. Stanciu, Gr. Theodoru, N. Volonciu, A. Uzlă etc.

Constituirea și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, precum și cerințele (nevoile) practicii judiciare au determinat apelarea la experiența altor state din acest domeniu:

este vorba despre cercetările autorilor S. Bobotov, E. Bâcova, C. Guțenco, A. Nichiforov, V. Nicolaicic, C. Poleanshii ș.a.

Totodată, studiile realizate și lucrările publicate în acest domeniu nu au epuizat nici pe departe actualitatea analizei conținutului și a specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Or, acest lucru actualizează, în general, problema controlului judiciar al procedurii prejudiciare, relevând necesitatea perfecționării continue a legislației procesual-penale în privința esenței, a locului, a formelor și limitelor controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Scopul lucrării. Scopul prezentei teze de doctorat constă în fundamentarea teoretică și cercetarea complexă a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, și în optimizarea cadrului legal din acest domeniu.

Obiectivele cercetării vizează:

- analiza materialelor științifice referitoare la controlul judiciar al procedurii prejudiciare;
- cercetarea elongației istorice a instituției controlului judiciar al procedurilor prejudiciare;
- abordarea conceptuală a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare în cadrul procesului penal;
- determinarea importanței practice a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare;
- analiza condițiilor controlului judiciar privind legalitatea acțiunilor procesuale realizate la faza de urmărire penală;
- determinarea particularităților controlului judiciar în procesul autorizării unor măsuri speciale de investigație;
- relevarea condițiilor controlului judiciar privind aplicarea arestului preventiv și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal;
- identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție în efectuarea controlului judiciar;
- cercetarea practicii judiciare naționale și internaționale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare;
- analiza reglementărilor internaționale procesual-penale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare;
- analiza comparată a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în diferite sisteme de drept anglo-saxon, romano-germanic;
- identificarea curenților legislative privitoare la controlul judiciar;
- formularea concluziilor și a propunerilor *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească actualul cadru legal de reglementare a controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Ipoteza de cercetare în prezenta lucrare rezidă în relevarea esenței instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, relativ analizat în doctrina autohtonă, reieșind și din contextul ultimelor modificări și completări ale legislației procesual penale a RM.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Pentru stabilirea cadrului științifico-teoretic al prezentei lucrări, în cercetarea realizată s-au aplicat metode dialectico-științifice generale, dar și altele particulare, precum : metoda istorică, logico-juridică, comparativ-juridică.

Totodată, pe parcursul cercetării subiectului controlului judiciar al procedurii prejudiciare au fost aplicate și alte metode: istorico-juridică, comparativă, juridico-formală, gramaticală, sistemică etc.

Concluziile și recomandările din lucrare se întemeiază pe prevederile : actelor internaționale din domeniul drepturilor omului, ale Constituției Republicii Moldova, ale legii procesual-penale, precum și pe hotărârile Curții Constituționale și hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

Baza normativă a cercetării cuprinde prevederile legii procesual-penale, ale dreptului penal, ale dreptului constituțional și ale altor ramuri de drept. Totodată, au fost cercetate cu minuțiozitate reglementările procesual-penale din alte state în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Baza teoretică a tezei de doctor este constituită din lucrările doctrinarilor din domeniul dreptului, care au cercetat diverse aspecte ale controlului judiciar al procedurii prejudiciare în cadrul procesului penal.

Baza empirică a cercetării reiese din jurisprudența CtEDO, în special din deciziile pronunțate pe marginea cauzelor contra Republicii Moldova, și din multiple încheieri și decizii ale instanțelor de judecată din Republica Moldova, cu precădere ale Curții de Apel Bălți.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 9 lucrări științifice.

Volumul și structura tezei: 222 pagini text de bază ce cuprinde: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 280 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie: proces penal, control judiciar, procedură prejudiciară, judecător, acțiune de urmărire penală, măsuri speciale de investigații, plângere, recurs, demers, procuror, arest, măsuri de constrângere procesual-penală, contradictorialitate, încheiere.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța problemei abordate, sunt formulate scopul și obiectivele tezei, sunt concretizate noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor, fiind punctat sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1, rezervat analizei situației în domeniul de cercetare și intitulat ***Instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare în doctrină și legislație***, identifică, descrie și analizează cu lux de amănunte lucrările de specialitate, dedicate instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și publicate atât în Republica Moldova (autori : I. Dolea, D. Roman, T. Vizdoagă, T. Osoianu, A. Airapetean, V. Șterbeț, T. Popovici, S. Țoncu, M. Avram, S. Ursu, I. Roșca, A. Oganesean ș.a.), cât și peste hotare. Unii cercetători, precum M. Strogovoci, I. Petruhin, V. Najimov, Iu. Stețovschi și mulți alții, de rând cu înaintarea altor propuneri, s-au pronunțat, cu ceva timp în urmă, în privința instituirii controlului judiciar asupra aplicării măsurii preventive sub formă de arest și în privința prelungirii acestuia. Totodată, în virtutea anumitor cauze, inclusiv a celor privind statutul de altădată al instanței de judecată, a stereotipurilor privind rolul și locul organelor procuraturii în stat, aceste propuneri aveau și un șir de adversari în rândul oamenilor de știință și al practicienilor (A. Boicov, V. Djatiev, A. Soloviov, M. Tocarev, A. Ciuvilev, Iu. Iachimovici și alții.). Or, în literatura de specialitate au fost analizate, în principal, mai multe chestiuni referitoare la controlul judiciar al legalității și temeiniciei măsurii de arest preventiv și al prelungirii ei. De asemenea, constituirea și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, precum și cerințele (nevoile) practicii judiciare au determinat și apelarea la experiența altor state în acest domeniu.

În literatura de specialitate, inclusiv în conținutul unor teze de doctorat, au fost analizate, în principal, mai multe chestiuni referitoare la controlul judiciar al legalității și temeiniciei măsurii de arest preventiv și a prelungirii ei.

Constituirea și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, precum și cerințele (nevoile) practicii judiciare, au determinat apelarea la experiența altor state din acest domeniu.

Cercetările realizate și lucrările publicate la acest subiect nu au epuizat nici pe departe actualitatea analizei conținutului și specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Or, acest lucru actualizează, în general, problema controlului judiciar al procedurii prejudiciare, justificând necesitatea perfecționării continue a legislației procesual-penale în privința esenței, locului, formelor și limitelor controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

În consecință, s-a conturat gradul de cercetare a temei și aportul științific al studiilor în domeniul controlului judiciar, fiind formulată problema științifică ce urmează a fi soluționată și trasate direcțiile de analiză a acesteia.

S-a constatat că interpretarea corectă a noțiunii „controlului judiciar” are importanță atât teoretică, cât și practică, deoarece influențează în mod substanțial întreaga derulare a procesului de efectuare a controlului, domeniul de aplicare, subiecții implicați și alte particularități tangente.

Marea majoritate a autorilor sunt de părerea că controlul judiciar are un rol preventiv și de precauție, acționează ca un garant de încredere al respectării și protecției drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la procesul penal.

Capitolul 2, cu genericul *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova*, reflectă un șir de considerații privind elongația istorică și cadrul juridic național al instituției controlului judiciar, aspecte referitoare la importanța controlului, dar și cele privind autorizarea măsurilor speciale de investigație, a măsurilor de constrângere cu caracter procesual penal, identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție.

Autorul susține că din punct de vedere istoric, s-a constatat că, prin reforma judecătorească, promovată în Imperiul Rus pe parcursul anilor '60-'70 ai sec XIX, organizarea judecătorească a fost întemeiată pe principii moderne, principii care permiteau realizarea dreptului la justiție prin: eligibilitatea judecătorilor, oralitatea, contradictorialitatea, libera apreciere a probelor etc. Reforma judecătorească a fost efectuată și în regiunile naționale ale Rusiei, inclusiv în Basarabia.

În Țările Române, legiuitorul a avut în vedere separarea instrucțiunii de urmărire, care putea fi privită ca o puternică garanție a libertății individuale. Aceeași rațiune a determinat și separarea judecății de instrucțiunea preparatorie. În Republica Moldova, evoluția și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare s-a desfășurat în trei etape.

Totodată, s-a remarcat că îndeplinirea justiției de către judecătorul de instrucție reprezintă o sarcină responsabilă și dificilă, activitatea acestuia aflându-se permanent în vizorul publicului, fapt ce solicită o perfecționare continuă, pentru a îmbunătăți imaginea justiției în societate. Or, anume instituția judecătorului de instrucție este o instituție procesuală relativ nouă, care are scopul de a elimina excesele din partea organelor de urmărire penală și a organelor care exercită activitatea specială de investigații, reprezentând un remediu procesual menit să asigure respectarea exigențelor de legalitate, celeritate și echitate a procesului penal. Această instituție a apărut în urma extinderii competenței materiale a controlului judecătorească asupra urmăririi penale, pornind de la controlul legalității unor acte de urmărire aparte.

În teza de doctorat s-a demonstrat că în Republica Moldova, evoluția și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare s-a desfășurat în trei etape²:

---

² **TALPA, Ion**, RUSU, Vitalie. Unele reflecții asupra apariției istorice a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova. Materialele conferinței internaționale „Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan”, 3-4 noiembrie, Chișinău, 2017, p.269-270

1) Perioada anilor 2003-2012 : legalizarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și perfecționarea continuă a acestuia, în baza experienței acumulate pe parcurs. Consfințirea, în anul 2003, a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și instituirea funcției judecătorului de instrucție a răspuns ideii de intensificare a colaborării cu Uniunea Europeană. Or, Codul de procedură penală, în redacția anului 2003, conținea norme care fixau împuternicirile judecătorului de instrucție, precum și un capitol aparte (nr. 8) intitulat *Controlul judiciar în privința acțiunilor procesuale prejudiciare*, unde, în compartimentul 1 „Urmărirea penală”, era descrisă cu lux de amănunte procedura de efectuare a controlului judiciar.

În redacția inițială a Codului de procedură penală din 2003, judecătorul de instrucție avea aproximativ 25 de împuterniciri în privința efectuării controlului curent și ulterior asupra procedurii prejudiciare (art. 41), care puteau fi divizate în următoarele trei categorii: a) controlul asupra aplicării măsurilor de constrângere cu caracter procesual; b) controlul asupra efectuării măsurilor speciale de investigații și în privința acțiunilor de urmărire penală; c) controlul judiciar ulterior.

Se conchide că, judecătorul de instrucție putea aplica măsura de arest preventiv și arest la domiciliu, putea schimba sau anula aceste măsuri preventive; ridica provizoriu permisul de conducere; putea pune persoana în libertate sub cauțiune sau sub control judiciar; decidea în privința suspendării persoanei din funcție, a aplicării amenzii sau a măsurii de sechestru asupra bunurilor și referitor la internarea persoanei într-o instituție medicală (art. 41, art. 200-202, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, redacția anului 2003). Această stare de lucruri a reprezentat consecința logică a implementării noțiunii de „putere judecătorească independentă”, o trăsătură de bază a căreia ține de prerogativa instanței de judecată referitor la îngrădirea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei.

2) A doua etapă cuprinde anii 2012-2016. În această perioadă, a fost completată lista împuternicirilor judecătorului de instrucție în privința controlului judiciar al procedurii prejudiciare, fiind continuată concretizarea procedurii controlului judiciar preventiv și ulterior.

Se argumentează faptul că, în ceea ce privește împuternicirile referitoare la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penale, legislatorul a admis aplicarea eliberării provizorii pe cauțiune și sub control judiciar în privința oricărei persoane, independent de gravitatea infracțiunii comise (art. 191 și 192 Cod de procedură penală). În această perioadă, au intervenit, de asemenea, anumite modificări și în procedura de autorizare a măsurilor speciale de investigații datorită adoptării noii Legi cu privire la activitatea specială de investigații.

Totodată, și controlul judiciar ulterior în privința acțiunilor, inacțiunilor și hotărârilor subiecților care efectuează urmărirea penală și activitatea specială de investigații a fost completat cu dreptul de a depune plângeri în anumite situații: refuzul de a începe urmărirea penală, încetarea urmăririi penale,

reluarea urmăririi penale etc. (art. 313, alin. (6) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, redacția anului 2014).

3) În cea de-a treia etapă, care a început în anul 2016, continuă perfecționarea reglementărilor în materia controlului judiciar preventiv și ulterior. Cele mai multe modificări au fost operate în privința realizării controlului judiciar asupra măsurilor de constrângere procesual-penală.

În primul rând, a fost prevăzută posibilitatea amânării pentru un termen de 12 ore a înștiințării rudelor apropiate sau a altei persoane, la propunerea reținutului, despre reținerea persoanei, doar „în cazul în care există necesitatea prevenirii unui risc grav pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane, a asigurării secretului etapei începătoare a urmăririi penale, a prevenirii prejudicierii procedurilor penale, a prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni sau a protejării victimelor infracțiunilor, cu autorizarea motivată a judecătorului de instrucție”³.

Autorul apreciază importanța pe care a prezentat-o pierderea forței art. 307 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care permitea aplicarea măsurii de arest preventiv în privința bănuitului. Mai departe, a fost liberalizată procedura de anulare a măsurii de arest preventiv și arest la domiciliu până la expirarea termenului pentru care au fost aplicate. Și, în fine, în anul 2018, în interesul persoanei urmărite penal, a fost concretizată procedura de ridicare provizorie a permisului de conducere.

În teza de doctorat sunt relevate acțiunile legiuitorului prin care a continuat materializarea tendinței de consolidare a controlului judiciar ulterior. Astfel, începând cu anul 2016, la judecătorul de instrucție poate fi contestat refuzul organului de urmărire penală privind eliberarea persoanei reținute, cu încălcarea prevederilor art. 165 și 166 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, și a persoanei deținute în arest, cu încălcarea termenului stabilit. Din anul 2020 au fost precizate prevederile art. 313 alin. (3) cu privire la ordinea de depunere a plângerilor la judecătorul de instrucție în privința acțiunilor (inacțiunilor) organelor de urmărire penală și ale celor care efectuează activitatea specială de investigații⁴.

Un aspect de noutate în ceea ce privește controlul judiciar asupra procedurilor prejudiciare rezultă nemijlocit din modificările aduse Codului de procedură penală prin Legea nr. 245 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional)⁵.

---

³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

⁴ ВЕРЕЩАГИНА, А. В., КУМАНЬКОВА, Д. А. Эволюция института судебного контроля за досудебным производством в Республике Молдова. В: *Актуальные проблемы российского права*. Том 17, №4 (137), апрель, 2022, с. 149-157.

⁵ Legea nr. 245 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional). [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

În acest context, potrivit modificărilor operate, „plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 30 de zile, fără prezența părților, cărora li se comunică data examinării plângerii. Judecătorul, printr-o încheiere motivată, poate dispune fixarea ședinței pentru prezentare la proces, cu citirea procurorului, a persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. (...)”⁶, anterior, „plângerea se examina de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile, cu participarea procurorului (...)”⁷.

S-a ajuns la concluzia că în ceea ce privește controlul judiciar asupra efectuării acțiunilor de urmărire penală și în privința măsurilor speciale de investigații, acestea au fost divizate în trei grupe, în dependență de criteriul particularităților procedurale de efectuare, și anume: a) efectuate doar cu autorizarea judecătorului; b) efectuate doar cu autorizarea judecătorului, cu excepția cazurilor care nu suferă amânare sau de infracțiuni flagrante, în baza ordonanței judecătorului de instrucție, cu informarea ulterioară a judecătorului de instrucție (în timp de 24 ore), care va confirma sau nu legalitatea hotărârii luate de procuror; c) fără autorizarea judecătorului, însă, dacă cerințele legale ale organului de urmărire nu erau executate, îndeplinirea era posibilă în mod forțat, în baza hotărârii instanței de judecată.

Este indubitabil că controlul judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale realizate în cursul urmăririi penale vizează acțiunile care au ca scop descoperirea și administrarea probelor. Controlul judecătoresc trebuie să se extindă și asupra acelor acțiuni de urmărire penală, a căror îndeplinire este legată de limitarea drepturilor constituționale ale persoanei, în special a dreptului la inviolabilitatea domiciliului (ridicarea, percheziția, cercetarea încăperii de locuit și a reședinței) și a dreptului la inviolabilitatea persoanei (arestul, cercetarea și ridicarea comunicărilor poștale, telegrafice, interceptarea convorbirilor telefonice).

Autorul rămâne ferm pe poziție că acțiunile de urmărire penală care atentează la drepturile și libertățile constituționale ale persoanei sunt supuse controlului judiciar și prealabil, și ulterior executării lor.

S-a demonstrat că controlul judiciar în cazul efectuării măsurilor speciale de investigații presupune abaterea de la prevederile anumitor principii ale procesului penal (ca, de exemplu, contradictorialitatea, publicitatea etc.), ceea ce indică la caracterul juridic diferit al efectuării justiției și al controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Controlul judiciar în activitatea specială de investigații și în procesul penal autohton este considerat ca fiind una dintre funcțiile fundamentale ale instanței. Într-un stat de drept, instanța, în calitate de cel mai de încredere garant al drepturilor și libertăților individului, înzestrată cu o gamă largă de competențe procesuale relevante, controlează valabilitatea și legalitatea activităților tuturor subiecților procesului penal. În cadrul legislației actuale, controlul

---

⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

judiciar este prezent chiar din momentul pornirii urmăririi penale, în diferitele sale forme și manifestări, fiind strâns legat cu efectuarea măsurilor speciale de investigații, a acțiunilor de urmărire penală și a altor acțiuni procesuale de constrângere.

Subsecvent, un rol important al controlului judiciar se atestă și la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere, or, prin intermediul acestora se urmărește buna desfășurare a procesului penal, care are ca scop imediat constatarea la timp și complet a faptelor, protejând persoana, societatea și statul de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și a societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor săvârșite sau presupuse, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

Autorul consideră că măsurile procesuale de constrângere se dispun numai în cazul în care probele administrate conving că persoana a comis o infracțiune prevăzută de legea penală și făptuitorul urmează să fie tras la răspundere penală. Aceste măsuri procesuale nu fac parte din activitățile principale ale procesului penal, fiind doar adiacente și având un caracter provizoriu, facultativ de constrângere, deoarece ele pot fi revocate, dacă dispar împrejurările care au impus aplicarea lor față de persoane ca răspuns adecvat la atitudinea unor participanți la procesul penal.

Nu mai puțin importantă este și chestiunea privind posibilitatea aplicării constrângerii în procesul efectuării acțiunilor de urmărire penală în privința părții vătămate. Astfel, în caz de refuz al părții vătămate de la efectuarea examinării corporale, a expertizei, interesele stabilirii adevărului în cauzele penale intră în contradicție cu exprimarea voinței personale. Or, efectuarea acțiunilor de urmărire penală în privința părții vătămate în ordine forțată poate avea loc doar în baza autorizării judecătorului de instrucție. De asemenea, reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să-i explice părții vătămate că refuzul acesteia se poate reflecta substanțial asupra materialului probator și a rezultatelor urmăririi penale. Astfel, de exemplu, refuzul victimei infracțiunii de viol de la efectuarea examinării corporale, a expertizei medico-legale poate să complice substanțial desfășurarea cercetării sau, în genere, să pună la îndoială corectitudinea atragerii făptuitorului la răspundere penală⁸.

Controlul judiciar asupra aplicării măsurii de arest preventiv, a arestului la domiciliu are ca obiectiv asigurarea inviolabilității persoanei, constând în verificarea legalității și temeiniciei acestuia de către instanța de judecată, în cazul înaintării plângerilor, în acest sens, de către persoanele specificate în lege. Caracterul substanțial al îngrădirilor în caz de aplicare a arestului preventiv și utilizarea frecventă a acestuia în practica organelor de urmărire penală au determinat necesitatea controlului judiciar în

---

⁸ **TALPA, Ion.** Esența și particularitățile controlului judiciar asupra fazei de urmărire penală. În: Materialele conferinței interuniversitare cu participare internațională „Prevenire și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”, 18 mai, Chișinău, 2023, p.257.

privința aplicării lui. Tot aici se ia în discuție specificul aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical și, de asemenea, importanța și procedura materializării controlului judiciar în acest domeniu.

Totodată, judecătorul de instrucție are un rol esențial și în cazul aplicării măsurilor asiguratorii de executare a amenințării judiciare, de reparare a prejudiciului cauzat prin infracțiune, a aplicării măsurii suspendării provizorii din funcție, a asigurării termenului rezonabil al urmăririi penale, prin examinarea cererilor de accelerare a urmăririi penale.

În lucrare s-a arătat că în literatura de specialitate, și la momentul de față, se poartă discuții în privința caracterului controlului judiciar, a locului, rolului și limitelor acestuia în cadrul procesului penal. În viziunea unor autori, controlul judiciar este o varietate de sine stătătoare a activității judecătorești, o funcție judiciară specifică, ce deține un caracter secundar în raport cu justiția penală. Scopul controlului judiciar nu este axat pe soluționarea cauzei penale în fond, referindu-se doar la posibilitatea de a asigura condițiile soluționării legale a anumitor litigii de ordin penal. Alți specialiști în domeniu susțin că acest control judiciar în cadrul procesului penal este o formă de înfăptuire a justiției, fiind prezentate următoarele argumente: 1) este efectuat de către instanța de judecată; 2) se desfășoară în ordinea procesuală prevăzută de normele legii procesual-penale; 3) se finalizează cu emiterea unei hotărâri judecătorești, obligatorii pentru executare; 4) soluționează litigiul de drept în privința legalității și temeiniciei acțiunilor sau hotărârilor subiecților supuși controlului (ca, de exemplu, cu privire la posibilitatea îngerării drepturilor constituționale și libertăților cetățenilor)⁹.

Activitatea desfășurată de către judecătorul de instrucție reprezintă o sarcină grea și complexă, hotărârile acestuia aflându-se permanent în vizorul publicului, fapt care solicită o perfecționare continuă, pentru a îmbunătăți imaginea justiției în societate.

Instituția judecătorului de instrucție este o instituție procesuală relativ nouă, care are scopul să elimine excesele din partea organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitatea specială de investigații, reprezentând un remediu procesual, menit să respecte exigențele de legalitate, celeritate și echitate ale procesului penal¹⁰. Această instituție a apărut în urma extinderii competenței materiale a controlului judecătorec asupra urmăririi penale, pornind de la controlul legalității unor acte de urmărire aparte¹¹.

---

⁹ ЛАСТОЧКИНА, Р. Н., ЯЗЕВА, Е. Е., КУЛЕВ, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе.* Учебно-методическое пособие. Ярославль: Ярославский Государственный Университет им. „П. Г. Демидова”, 2017, с. 6.

¹⁰ POALELUNGI, M., AIRAPETEAN, A., COBZAC, E. ș.a. *Modele de acte judecătorești în procesul penal pentru judecătorii de instrucție.* Chișinău: FEP Tipografia centrală, 2018, p.3.

¹¹ DOLEA I., ROMAN D., SEDLEȚCHI Iu., VIZDOAGĂ T. ș.a. *Drept procesual penal.* Chișinău: Ed. Cartier Juridic., 2005 p.596.

Definirea noțiunii de „control judiciar” urmează a fi începută cu clarificarea esenței termenului de „control”. Controlul este definit ca o „verificare, analiză, făcută într-un domeniu, pentru a constata cum se prezintă situația, cum se desfășoară o activitate”¹².

Funcția de control a instanței de judecată, tradițional, se realizează în etapele judiciare ale procesului penal și se încheie prin evidențierea și înlăturarea încălcărilor de lege admise în cadrul urmăririi, controlul plângerilor însă vizează și acțiunile și hotărârile organelor și persoanelor cu funcții de răspundere, care înfăptuiesc urmărirea penală¹³. În opinia autoarei E. Reabțeva, instanța de judecată, spre deosebire de procuror și conducătorul organului de urmărire penală, nu este legată de anumite interese departamentale și nu poartă răspundere pentru descoperirea infracțiunilor¹⁴.

În timp, propunerea privind instituirea controlului judiciar a fost percepută ambiguu, întâlnind oponenți în rândul cercetătorilor și al practicienilor. Aceștia, în argumentarea poziției lor, menționau următoarele:

1) instanța de judecată, în procesul efectuării controlului, nu poate evita aprecierea probelor, fiind predeterminată soluția finală, iar în caz de acceptare a plângerii (recursului), instanța ar deveni preconcepută;

2) pe durata examinării plângerilor (recursurilor), va fi inevitabilă suspendarea examinării cauzei, fapt care ar extinde termenul de urmărire penală;

3) ar exista riscul divulgării informațiilor din materialele cauzei penale, fapt care ar împiedica stabilirea adevărului¹⁵;

4) această măsură ar împiedica neutralizarea rapidă și promptă a infractorilor periculoși¹⁶.

În ceea ce ne privește, ne exprimăm dezacordul cu aceste argumente, din următoarele considerente: hotărârile judecătorești pe marginea controlului efectuat reprezintă rezultatul ședinței de judecată, desfășurate într-o anumită formă procesuală, cu asigurarea drepturilor persoanelor participante la acțiunea verificată. Avantajul controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare constă în faptul că statutul judecătorului și al instanței de judecată, funcțiile lor, nu sunt legate de calitatea urmăririi penale.

Capitolul 3, denumit generic ***Controlul judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al altor state***, cuprinde aspecte privind cadrul juridic internațional al controlului judiciar al procedurii

---

¹² OPREA, I., PAMFIL, C. -G., RADU, R., ZĂSTROIU, V. *Noul Dicționar universal al limbii române*. / Ediția a doua. București: Ed. Litera Internațional, 2006, p. 294.

¹³ DOLEA I., ROMAN D., SEDLEȚCHI Iu., VIZDOAGĂ T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 597; ФОКОВ, А. Судебный контроль в проекте УПК РФ. В: *Российская Юстиция*, №9/2000, с. 44.

¹⁴ РЯБЦЕВА, Е. В. *Судебное санкционирование в уголовном процессе России*. Москва: Изд. Юрлитинформ, 2010, с. 25.

¹⁵ КУЦОВА, Э. Ф. *Уголовно-процессуальные гарантии прав и законных интересов личности*. Автореф. дисс. докт.юрид. наук. Москва, 1986, с. 39; МИТРОХИН, Н. П. *Законность и демократия предварительного следствия*. Минск, 1979, с. 62.

¹⁶ ЕНИКЕЕВ, З. Д. Спорные вопросы компетенции прокурора по санкционированию арестов. В: *Компетенция Прокуратуры СССР*. / Под редакцией А. Ф. Козлова. Свердловск, 1982, с. 82.

prejudiciare : conceptul și sistemul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept anglo-saxon; conceptul și sistemul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept romano-germanic.

Controlul judiciar privind asigurarea drepturilor și libertăților persoanei este dictat de normele de drept internațional. Aderarea RM la Consiliul Europei necesită recunoașterea unui set de acte juridice normative internaționale în domeniul drepturilor omului: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Tratatul internațional din domeniul drepturilor omului menționate *supra* prevăd și reglementează apărarea pe cale judecătorească a drepturilor persoanei, ea constituind un mijloc de restabilire a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în cazuri de ilegalitate, iar CoEDO pune accent pe necesitatea unui control judiciar minuțios asupra împuternicirii statului, la care se atribuie și cele privind îngrădirea libertății. Reieșind din aceste premise, justiția va tinde instinctiv spre a apăra libertatea persoanei și, unde va fi posibil, va interpreta normele legale în favoarea libertății personale. Justiția se va abține de la acceptarea reglementărilor care oferă împuterniciri largi puterii executive, ce oferă posibilitatea îngrădirii libertății individuale.

În sistemul de drept anglo-saxon, definirea normativă a conceptului de control judiciar asupra activității prejudiciare nu este atestată. Însuși termenul *controlul judiciar asupra fazei prejudiciare* în Marea Britanie este folosit convențional, deoarece aici activitatea instanței reprezintă o parte componentă a activităților prejudiciare. Și dacă împuternicirile organelor de poliție sunt cu mult mai vaste, apoi împuternicirile sistemului judiciar sunt mai autoritare și capabile nu doar să anuleze sau să corecteze acțiunile persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul poliției, dar și să adopte, în procesul efectuării cercetărilor prejudiciare, anumite hotărâri de care depinde soarta de mai departe a cauzei penale.

În procesul penal al Marii Britanii și al SUA, controlul judiciar al procedurii prejudiciare nu este tratat ca având scopuri și sarcini specifice sau separate de procedura de bază. Aici controlul judiciar se înscrie organic în procedura de bază, găsindu-și reflectare – preponderent – nu în sistemul procedurilor speciale, ci în cadrul fazelor procesului penal. Cu toate că anumite forme ale controlului judiciar sunt realizate izolat, separat, ele nu dispun de o bază material-juridică proprie de reglementare și nici de vreunele scopuri care s-ar deosebi de cele generale ale procesului penal. Respectiv, ele nu au caracter autonom. Astfel, aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală este legată, de fiecare dată, de înaintarea acușării (cazul Marii Britanii) sau de începerea urmăririi penale (cum este, de exemplu, în SUA), ele reprezentând faze independente ale procesului penal, conform sistemului procesual-penal al statelor vizate.

În conformitate cu cel de-al IV-lea amendament la Constituția SUA, „dreptul poporului la protecția persoanei, a încăperii și a averii este garantat și nu trebuie încălcat, inclusiv prin acte nejustificate de arest și percheziții. Niciun mandat nu poate fi eliberat, în afara cazurilor când sunt prezente temeiuri suficiente, confirmate prin jurământ sau declarație oficială. De asemenea, mandatul trebuie să conțină descrierea detaliată a locului ce urmează a fi percheziționat și a persoanei care urmează a fi arestată”. În acest fel, aplicarea măsurii de arest sau efectuarea percheziției este posibilă doar în temeiul unui mandat eliberat de către instanța de judecată.

De facto, practica a mers pe o altă cale. În realitate, judecătorii recunosc că percheziția nu poate fi efectuată de fiecare dată în temeiul mandatului judecătoresc (ca, de exemplu, dacă ea a fost efectuată simultan cu arestarea legală a persoanei; dacă obiectul percheziției se poate deplasa cu ușurință: automobilele, vasele maritime, aparatele de zbor etc. sau dacă persoana de bunăvoie își exprimă acordul în privința efectuării percheziției¹⁷).

Referindu-ne la legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept romano-germanic, menționăm că, în majoritatea statelor europene, controlul judiciar al urmăririi penale se desfășoară pe baze procesuale similare, deși cu anumite particularități în ceea ce privește competențele părților implicate în procesul penal la faza instrucției și modul în care statele aplică principiul legalității și oportunității.

Sfera controlului judiciar asupra urmăririi penale este destul de largă. Autorul a considerat că nu este oportună descrierea detaliată a specificului fiecărei varietăți a controlului judiciar, deoarece ele sunt realizate în baza unei proceduri judiciare identice. Totuși, cea mai importantă formă a controlului judiciar – controlul asupra arestului preventiv – urmează a fi descrisă și analizată mai detaliat¹⁸.

În acest context, s-a punctat că din momentul emiterii ordinului privind arestul învinuitului, începe controlul judiciar asupra acestuia. În conformitate cu prevederile § 112 din Codul de procedură penală al RFG, măsura arestului nu este aplicată, dacă ea nu este proporțională cu importanța cauzei, cu măsura de pedeapsă care poate fi aplicată sau cu măsurile de siguranță și corectare. După cum explică Curtea Constituțională Federală a Germaniei, principiul proporționalității impune ca individul să fie protejat în privința posibilității intervenției puterii publice în sfera drepturilor lui. Dacă însă o astfel de intervenție este de neînlăturat, apoi, în conținutul hotărârii judecătorești urmează a fi expuse, clar și detaliat, temeiurile și scopurile aplicării măsurii arestului preventiv¹⁹.

---

¹⁷ **TALPA, Ion.** Controlul judiciar în Legea procesual-penală a Marii Britanii și Statelor Unite ale Americii. Legea și viața. Nr. 11, Chișinău, 2017, p.50.

¹⁸ **TALPA, Ion.** Specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Franței și Germaniei. Legea și viața. Nr. 10, Chișinău, 2017, p.27.

¹⁹ ФИЛИМОНОВ Б. А. Судебный контроль за арестом в уголовном процессе ФРГ.В: *Вестник Московского Университета*. Серия 11, Право. 1994, №3, с.37.

S-a ajuns la concluzia că legislația continentală prevede desfășurarea acestei activități sub conducerea unui judecător sau a altui magistrat cu atribuții specifice judiciarului (judecătorul de instrucție, judecătorul libertăților și detenției, judecătorul cu atribuții în supravegherea instrucției), a cărui competență este delimitată prin legislația națională. Aici vorbim despre specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare conform legii procesual-penale a Franței, Germaniei, Spaniei, Belgiei, Italiei, României, Ucrainei, Federației Ruse etc.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice, obținute în urma investigației realizate în cadrul tezei de doctor cu genericul *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare. Aspecte naționale și de drept comparat*, și-au găsit reflectarea corespunzătoare în următoarele aspecte: analiza materialelor științifice referitoare la controlul judiciar al procedurii prejudiciare; cercetarea elongației istorice a instituției controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; abordarea conceptuală a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare în cadrul procesului penal; determinarea importanței practice controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; analiza condițiilor controlului judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale realizate la faza de urmărire penală; determinarea particularităților controlului judiciar în procesul autorizării unor măsuri speciale de investigație; relevarea condițiilor controlului judiciar asupra aplicării arestului preventiv și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal; identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție la efectuarea controlului judiciar; cercetarea practicii judiciare naționale și internaționale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza reglementărilor internaționale procesual-penale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza comparată a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în diferite sisteme de drept – anglo-saxon, romano-germanic; identificarea curențelor legislative privitoare la controlul judiciar; formularea concluziilor și propunerilor *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească actualul cadru legal de reglementare a controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Prin acest demers științific a fost soluționată și ***problema științifică actuală de importanță majoră***, ea constituind cercetarea complexă a specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare, fapt care a contribuit la justificarea rolului ei în protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului în cadrul procesului penal, inclusiv prin concluziile și recomandările formulate, în vederea garantării și consolidării corespunzătoare a ordinii de drept și a efectuării eficiente și corecte a justiției în cauzele penale.

Din problema științifică de importanță majoră, de care ne-am ghidat pe întreg procesul de elaborare a acestui studiu în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare, rezultă și ***concluziile lucrării***, elaborate în temeiul ipotezei de cercetare, la acestea referindu-se următoarele:

1. Evoluția legislației procesual-penale a Republicii Moldova în conformitate cu prevederile Constituției și a reglementărilor internaționale, la care a aderat țara noastră, se caracterizează, mai întâi de toate, prin atenția sporită față de garantarea drepturilor persoanei, prin lărgirea împuternicirilor instanței de judecată la efectuarea controlului judiciar al procedurii prejudiciare (A se vedea : Capitolul 1, Subcapitolul 1.1.).

2. Judecătorul de instrucție, autorizând efectuarea acțiunilor de urmărire penală, găsește nu numai standardele normative în practica Curții Europene, dar și sporește calitatea deciziei adoptate,

motivând propria poziție prin prisma concluziilor magistraților de la Strasbourg (A se vedea : Capitolul 1, Subcapitolul 1.1.).

3. Controlul judiciar în activitatea specială de investigații și în procesul penal autohton este considerat ca fiind una dintre funcțiile fundamentale ale instanței. Într-un stat de drept, instanța, în calitate de cel mai de încredere garant al drepturilor și libertăților individului, înzestrată cu o gamă largă de competențe procesuale relevante, controlează valabilitatea și legalitatea activității tuturor subiecților procesului penal (A se vedea : Capitolul 1, Subcapitolul 1.1.).

4. În Republica Moldova, evoluția și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare s-a desfășurat în trei etape: 1) perioada anilor 2003-2012 - legalizarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și perfecționarea continuă a acestuia în baza experienței acumulate pe parcurs ; 2) a doua etapă – anii 2012-2016, în această perioadă fiind completată lista împuternicirilor judecătorului de instrucție în privința controlului judiciar al procedurii prejudiciare ; 3) în cea de a treia etapă, care a început în anul 2016, continuă perfecționarea reglementărilor în materia controlului judiciar preventiv și ulterior (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

5. Controlul judiciar al urmăririi penale, exercitat astăzi de către judecătorul de instrucție, a fost introdus în procedura penală națională în anul 1994, prin completarea Codului de procedură penală în redacția anului 1961 cu articolele 195¹ - 195², care prevedeau dreptul de a contesta în instanța de judecată legalitatea și temeinicia mandatului de arestare, eliberat de către procuror. Ulterior, în anul 1997, Codul de procedură penală a fost completat cu articolele 195³ - 195⁴, care prevedeau dreptul de a contesta în instanță legalitatea refuzului procurorului de a porni urmărirea penală. În anul 1998, CPP a fost completat cu articolele 78, 78¹, 78², 79, 79¹ și 79², care se refereau la procedura de examinare de către instanța de judecată a demersului de aplicare a arestului preventiv și modul de contestare a hotărârii judecătorești. Iar în 1998, „Codul de procedură penală a fost completat cu capitolul XX1, denumit *Controlul judiciar asupra procedurii prejudiciare*, care oferea posibilitatea de a contesta în instanța de judecată hotărârile și acțiunile organelor de urmărire penală și ale procurorului” (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

6. Din moment ce Republica Moldova s-a declarat interesată de aderarea la Convenția Europeană a Drepturilor Omului²⁰, a fost necesar de a armoniza legislația în domeniu, pentru a corespunde rigorilor acesteia. Republica Moldova a ratificat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Convenție publicată în 30.12.1998 în *Tratate Internaționale*²¹, iar potrivit angajamentelor

---

²⁰ Convenția Europeană a Drepturilor Omului Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. [online] [accesat 31.04.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron

²¹ Convenție nr. 342 din 04-11-1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Publicat: 30-12-1998 în *Tratate Internaționale*, Nr. 1, art. 342. [online] [accesat 31.04.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro

asumate, înaltele părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile persoanelor.

Astfel, în anul 2003, prin adoptarea unui nou Cod de Procedură Penală, în procesul penal autohton apare un nou subiect distinct, și anume judecătorul de instrucție, existând în fiecare judecătorie din Republica Moldova, cu excepția celor specializate, care dispun de atribuții speciale (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

7. Un aspect de noutate în contextul controlului judiciar asupra procedurilor prejudiciare rezultă nemijlocit din modificările aduse Codului de procedură penală prin Legea nr. 245 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional) . În acest context, potrivit modificărilor aduse, „plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 30 de zile, fără prezența părților, cărora li se comunică data examinării plângerii. Judecătorul, printr-o încheiere motivată, poate dispune fixarea ședinței pentru prezentare la proces, cu citarea procurorului, a persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. (...)”, anterior, „plângerea se examina de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile, cu participarea procurorului (...)” (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

8. Codul de procedură penală a fost modificat prin Legea nr. 286 din 05.10.2013, pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). Potrivit modificărilor, deși anterior anumite măsuri speciale de investigații puteau fi realizate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție, în prezent, legiuitorul a permis derogări de la această regulă, fiind posibil de a se realiza în temeiul ordonanței motivate a procurorului, cu legalizarea ulterioară (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

9. Importanța controlului judiciar derivă din faptul că controlul judiciar în procesul penal este o varietate specifică a activității procesual-penale adiacentă justiției. El este efectuat de către judecător, de unul singur, sub forma verificării legalității și temeiniciei acțiunilor și hotărârilor persoanelor cu funcție de răspundere a organelor de urmărire penală care îngădesc drepturile și libertățile cetățenilor (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

10. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare reprezintă o formă specifică de realizare a puterii judecătorești prin prisma examinării și soluționării chestiunilor referitoare la temeinicia și legalitatea aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală, a îngrădirii drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei pe durata efectuării urmăririi penale și a activității speciale de investigații, privind plângerile împotriva acțiunilor și hotărârilor persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul organelor de drept, finalizată cu adoptarea unei hotărâri corespunzătoare, în vederea apărării drepturilor și libertăților constituționale ale omului și cetățeanului și pentru soluționarea sarcinilor procesului penal (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

11. Limitele controlului judiciar al procedurii prejudiciare sunt determinate de împuternicirile acordate instanței de judecată, precum și de prezența și deținerea mijloacelor juridice specifice, necesare pentru verificarea legalității și temeiniciei hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

12. Judecătorul de instrucție reprezintă un garant al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. De altfel, acest subiect este abilitat să vegheze legalitatea acțiunilor procesuale în cadrul procesului penal, deținând pârghiile necesare stabilirii necesității și proporționalității acțiunii inadmisibile în raport cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei concrete în cauza distinctă (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.3.).

13. Judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin punerea sub sechestru a bunurilor, în condițiile legii, existând și excepție de la regula generală prenotată, potrivit căreia organul de urmărire penală este în drept de a pune bunurile sub sechestru în baza ordonanței proprii, fără a avea autorizația judecătorului de instrucție. Asemenea situație este determinată de existența unui caz de delict flagrant sau de caz ce nu suferă amânare. Totodată, ulterior, organul de urmărire penală este obligat să comunice despre aceasta judecătorului de instrucție imediat, însă nu mai târziu de 24 de ore din momentul efectuării acestei acțiuni procedurale (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.5.).

14. Măsura *suspendarea provizorie din funcție* se aplică de către judecătorul de instrucție sau de instanța de judecată doar la demersul procurorului, iar încheierea judecătorului de instrucție poate fi contestată în termen de 3 zile de la data emiterii (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.6.).

15. Cererea privind accelerarea urmăririi penale, prevăzută de art. 259¹ alin. (1) CPP, poate fi depusă în scris după, cel puțin, 6 luni de la începerea urmăririi penale. O nouă cerere repetată privind accelerarea urmăririi penale poate fi înaintată de părți după 6 luni de la rămânerea definitivă a încheierii judecătorului de instrucție emise (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.6.).

16. Hotărârile luate de către judecătorul de instrucție cu ocazia controlului judiciar al procedurii prejudiciare sunt necesare pentru: a) aplicarea uneia dintre cele mai drastice măsuri preventive – arestul preventiv; b) efectuarea unui spectru de acțiuni de urmărire penală, determinate de legea procesual-penală; c) efectuarea unor categorii strict determinate de măsuri speciale de investigații; d) asigurarea legalității și temeiniciei hotărârilor luate în cadrul efectuării urmăririi penale (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.3.).

17. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare reprezintă o funcție independentă a instanței de judecată, efectuată de un subiect special împuternicit în acest sens – judecătorul de instrucție –, a cărui esență constă în efectuarea de către acesta a controlului asupra respectării drepturilor, libertăților și intereselor participanților la procesul penal, în asigurarea lor cu protecție judecătorească urgentă,

precum și a condițiilor corespunzătoare pentru realizarea prevederilor principiului contradictorialității la această etapă a procesului penal (A se vedea : Capitolul 3, Subcapitolul 3.1.).

18. Judecătorul de instrucție este un subiect al probatoriului în procesul penal, căruia îi este imanent spiritul activ „de situație” în privința cercetării, examinării circumstanțelor faptei penale. Împuternicirile discreționare ale judecătorului de instrucție la soluționarea chestiunilor ce sunt de competența acestuia sunt stabilite strict prin lege, specificându-se că el soluționează doar acele chestiuni care sunt solicitate de părți și, respectiv, care țin de competența lui (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.3.).

19. În procesul penal al Marii Britanii și al SUA, controlul judiciar al procedurii prejudiciare nu este examinat ca având scopuri și sarcini specifice sau separat de procedura de bază. Aici controlul judiciar se înscrie organic în procedura de bază, găsindu-și preponderent reflectare nu în sistemul procedurilor speciale, ci în cadrul fazelor procesului penal. (A se vedea : (Capitolul 3, Subcapitolul 3.2.).

20. În majoritatea statelor europene, controlul judiciar al urmăririi penale se desfășoară cu anumite particularități în ceea ce privește competențele părților implicate în procesul penal în faza instrucției și modul în care statele aplică principiul legalității și oportunității. Legislația continentală prevede desfășurarea acestei activități sub conducerea unui judecător sau a altui magistrat cu atribuții specifice judiciarului (judecătorul de instrucție, judecătorul libertăților și detenției, judecătorul cu atribuții în supravegherea instrucției), a cărui competență este delimitată prin legislația națională. (Capitolul 3, Subcapitolul 3.3.).

Descrierea contribuțiilor personale cu sublinierea semnificației teoretice și valorii practice a acesteia. *Contribuțiile personale* rezidă în cercetarea detaliată și complexă a controlului judiciar al procedurii prejudiciare, inclusiv din perspectiva dreptului la un proces echitabil. Unei analize multiaspectuale sunt supuse particularitățile efectuării controlului judiciar, sfera controlului, limitele, importanța și rolul judecătorului de instrucție în garantarea drepturilor și libertăților persoanei. Concluziile la care ajunge autorul sunt bazate pe concepțiile doctrinare, pe practica judiciară și pe practica de judecător. Teza de doctorat conține concluzii și recomandări cu o evidentă noutate și originalitate științifică, în vederea îmbunătățirii cadrului de reglementare procesual-penală în sfera controlului judiciar. Autorul a fundamentat propunerile *de lege ferenda*, formulate în baza propriilor cercetări și concluzii teoretice, precum și propunerile în vederea îmbunătățirii activității procesual-penale. În conținutul tezei de doctorat sunt aduse argumente pertinente în susținerea opiniilor cercetătorilor în domeniu, altele, dimpotrivă, au fost supuse dezbaterilor.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă și în faptul că au fost examinate aspectele teoretice și științifico-practice ale controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare, inclusiv sub aspect comparat. Considerăm că examinarea aspectelor acestui subiect, deocamdată insuficient studiate, a

permis formularea anumitor concluzii, care poartă, în mare parte, un caracter de noutate și originalitate substanțială și care sunt importante pentru perfecționarea activității practice a organelor judiciare, precum și pentru îmbunătățirea legislației procesual penale. În acest fel, cercetarea întreprinsă corespunde criteriilor de noutate și originalitate științifică.

Baza legală și empirică a studiului este formată din: a) legislația procesual penală națională; b) hotărârile Curții Constituționale; c) practica judiciară în materia controlului judiciar; d) reglementările procesual penale din legislațiile unor state străine în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare; e) hotărârile CtEDO.

Baza științifică a studiului este constituită din lucrările autorilor autohtoni, precum și ale celor din alte state, precum Franța, Federația Rusă, Ucraina, România ș.a. În cadrul tezei de doctorat au fost folosite date empirice din practica judiciară, în special, a Curții de Apel Bălți.

Semnificația teoretică a tezei constă în faptul că rezultatele obținute sunt pertinente sub aspect teoretic în latura identificării particularităților controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare, a sferei controlului și importanței lui în vederea garantării drepturilor și libertăților persoanei. Subiectele investigate sunt expuse complex și detaliat, cu reflectarea conținutului lor sub aspect juridico-organizațional, teoretic și metodologic; teza de doctorat extinde și amplifică cunoștințele în știința procesului penal cu referire la controlul judiciar al procedurii prejudiciare, rezultate care pot fi utilizate în cercetările ulterioare în domeniu.

Valoarea practică a tezei este determinată de faptul că rezultatele cercetării sunt orientate spre perfecționarea legislației procesual penale. Ele pot fi folosite atât în activitatea de cercetare științifică, cât și în procesul didactic. Valoarea aplicativă a studiului se mai manifestă și prin faptul că: 1) propunerile autorului în vederea perfecționării Codului de procedură penală pot fi implementate de către legiuitor în procesul de legiferare; 2) recomandările practice, argumentate în cadrul lucrării, sunt utile judecătorilor și justițiabililor; 3) conținutul tezei de doctorat poate fi utilizat de către studenți și corpul profesoral al instituțiilor de învățământ cu profil juridic în procesul de însușire a temelor corespunzătoare la diverse cursuri, precum Drept procesual penal.

Date privind aprobarea rezultatelor. Rezultatele științifice și concluziile de bază ale prezentei teze de doctorat au fost puse în discuție la ședințele Catedrei Drept Public, Facultatea de Drept, USEM. Rezultatele investigațiilor științifice au fost reflectate în publicații ale autorului în reviste de specialitate din țară și în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale. Totodată, au fost expuse în cadrul activității de judecător și de Președinte al Curții de Apel Bălți.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate. Limitele rezultatelor obținute se rezumă la: cercetarea subiectului controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza și cercetarea aprofundată a instituției controlului judiciar, în spațiul RM, precum și sub aspect comparat cu alte țări, dar și cu alte sisteme de drept, precum cel anglo-saxon.

Recomandări:

1. Modificarea alin. (6) art. 259¹ CPP RM, după cum urmează : „*O cerere repetată privind accelerarea urmăririi penale poate fi înaintată în cazul existenței unor noi circumstanțe întemeiate*”.
2. Modificarea art. 200 alin. (3) CPP RM, după cum urmează : „*(3) În cursul **cauzei penale**, suspendarea provizorie din funcție se aplică prin încheierea judecătorului de instrucție, **sau a instanței de judecată**, la demersul procurorului, pe un termen de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii termenului până la 24 de luni, în condițiile prevăzute la alin. (2). Încheierea judecătorului de instrucție poate fi contestată în termen de 3 zile de la data emiterii.*”
3. Modificarea art. 200 alin. (3) CPP RM, după cum urmează : „*Pentru motive care justifică existența riscului de împiedicare a desfășurării normale a urmăririi penale, având în vedere complexitatea investigațiilor necesare cauzei și administrării probelor, prelungirea suspendării provizorii din funcție poate fi dispusă pentru o perioadă care nu poate depăși 48 de luni, calculate cumulativ **în cursul urmăririi penale și judecării cauzei**. Prelungirea se dispune prin încheierea judecătorului de instrucție **sau a instanței de judecată**, la demersul motivat al procurorului, pentru fiecare 6 luni.*”
4. Abrogarea alin. (5) art. 200 CPP care statuează : „*În cursul judecării cauzei, la demersul procurorului, inculpatul poate fi suspendat provizoriu din funcție până la rămânerea definitivă a hotărârii, ținându-se cont de temeiurile de la alin. (2). Încheierea instanței de judecată poate fi contestată separat în termen de 3 zile*”.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#
2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Publicată la 30-12-1998. În: *Tratate Internaționale*, nr. 1, art. 342. [online] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro [accesat: 24.03.2023].
3. DOLEA I., ROMAN D., SEDLEȚCHI Iu., VIZDOAGĂ T. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic., 2005 p.596.
4. Legea nr. 245 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional). [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro
5. OPREA, I., PAMFIL, C. -G., RADU, R., ZĂSTROIU, V. *Noul Dicționar universal al limbii române*. / Ediția a doua. București: Ed. Litera Internațional, 2006, p. 294.
6. POALELUNGI, M., AIRAPETEAN, A., COBZAC, E. ș.a. *Modele de acte judecătorești în procesul penal pentru judecătoria de instrucție*. Chișinău: FEP Tipografia centrală, 2018, p.3.
7. **TALPA, Ion**. Controlul judiciar în Legea procesual-penală a Marii Britanii și Statelor Unite ale Americii. *Legea și viața*. Nr. 11, Chișinău, 2017, p.50.
8. **TALPA, Ion**. Specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Franței și Germaniei. *Legea și viața*. Nr. 10, Chișinău, 2017, p.27.
9. **TALPA, Ion**. Esența și particularitățile controlului judiciar asupra fazei de urmărire penală. În: *Materialele conferinței interuniversitare cu participare internațională „Prevenire și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”*, 18 mai, Chișinău, 2023, p.257.
10. **TALPA, Ion**, RUSU, Vitalie. Unele reflecții asupra apariției istorice a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova. *Materialele conferinței internaționale „Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan”*, 3-4 noiembrie, Chișinău, 2017, p.269-270.
11. ВЕРЕЩАГИНА, А. В., КУМАНЬКОВА, Д. А. Эволюция института судебного контроля за досудебным производством в Республике Молдова. В: *Актуальные проблемы российского права*. Том 17, №4 (137), апрель, 2022, с. 149-157.
12. ЕНИКЕЕВ, З. Д. Спорные вопросы компетенции прокурора по санкционированию арестов. В: *Компетенция Прокуратуры СССР*. / Под редакцией А. Ф. Козлова. Свердловск, 1982, с. 82.
13. КУЦОВА, Э. Ф. *Уголовно-процессуальные гарантии прав и законных интересов личности*. Автореф. дисс. докт.юрид. наук. Москва, 1986, с. 39.
14. ЛАСТОЧКИНА, Р. Н., ЯЗЕВА, Е. Е., КУЛЕВ, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*./ Учебно-методическое пособие. Ярославль: Ярославский Государственный Университет им. «П. Г. Демидова», 2017, с. 6.
15. МИТРОХИН, Н. П. *Законность и демократия предварительного следствия*. Минск, 1979, с. 62.
16. РЯБЦЕВА, Е. В. *Судебное санкционирование в уголовном процессе России*. Москва: Изд. Юрлитинформ, 2010, с. 25.
17. ФИЛИМОНОВ Б. А. Судебный контроль за арестом в уголовном процессе ФРГ. В: *Вестник Московского Университета*. Серия 11, Право. 1994, №3, с.37.
18. ФОКОВ, А. Судебный контроль в проекте УПК РФ. В: *Российская Юстиция*, №9/2000, с. 44.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

1. **TALPA, Ion, ȚONCU, Sanda.** *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare și probatoriul penal: probleme și soluții.* Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, Bacău, România, Vol. 12, Nr. 2/2023, pp. 471-489, 0,7 c.a., ISSN 2285-0171
2. **TALPA, Ion, ȚONCU, Sanda.** *Controlul judiciar asupra aplicării arestului și a măsurilor de constrângere cu caracter medical.* Anuarul Universității „Petre Andrei” din Iași. Lumen, Iași, România, Vol. 32, 2023, 0,6 c.a., ISSN 2248-1079
3. **TALPA, Ion, CORSEI, Andreea, ȚONCU, Sanda.** *Uniunea Europeană și drepturile fundamentale ale omului.* Buletinul AGIR din București. AGIR, București, România, Nr. 4/ octombrie-decembrie, 2023, pp. 52-60, 0,6 c.a., ISSN L1224-7928
4. **TALPA, Ion.** Specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Franței și Germaniei. *Legea și viața.* Nr. 10, Chișinău, 2017, pp. 25-29, 0,35 c.a., ISSN 1810-309X, Categoria C
5. **TALPA, Ion.** Controlul judiciar în Legea procesual-penală a Marii Britanii și Statelor Unite ale Americii. *Legea și viața.* Nr. 11, Chișinău, 2017, pap. 47-50, 0,35 c.a., ISSN 1810-309X, Categoria C
6. **TALPA, Ion.** Cadrul juridic internațional a controlului judiciar. Simpozionul Internațional „Universul Științelor”, Ed. a X-a, Volumul 10, (Decembrie 15), Iași, România, 2019, p. 270-274, 0,4 c.a., ISSN 2285-8407
7. **TALPA, Ion, RUSU, Vitalie.** Unele reflecții asupra apariției istorice a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova. *Materialele conferinței internaționale „Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan”,* 3-4 noiembrie, Chișinău, 2017, pp. 268-272, 0,4 c.a., ISBN 978-9975-133-79-1
8. **TALPA, Ion, COVALCIUC Ion.** Controlul prejudiciar ca garanție a inviolabilității domiciliului în procesul penal. *Materialele conferinței internaționale „Cercetarea calitativă a locului săvârșirii faptei – factor important în efectuarea expertizelor judiciare ulterioare”,* 14 aprilie, Chișinău, 2023, pp. 98-102, 0,35 c.a., CZU: 343.82, în: *Legea și viața. Ediție specială,* Chișinău, 2023, ISSN 2587-4365
9. **TALPA, Ion.** Esența și particularitățile controlului judiciar asupra fazei de urmărire penală. În: *Materialele conferinței interuniversitare cu participare internațională „Prevenire și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”,* 18 mai, Chișinău, 2023, pp. 254-259, 0,45 c.a., CZU: 343.1, în: *Legea și viața. Ediție specială,* Chișinău, 2023, ISSN 2587-4365

ADNOTARE

TALPA Ion. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare. Aspecte naționale și de drept comparat. Teză de doctor în drept la specialitatea științifică 554.03 – Drept procesual penal. Chișinău, 2024.

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 280 de titluri, 233 de pagini de text de bază. La tema tezei au fost publicate 9 (nouă) lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: proces penal, control judiciar, procedură prejudiciară, judecător, acțiune de urmărire penală, măsuri speciale de investigații, plângere, recurs, demers, procuror, arest, măsuri de constrângere procesual-penală, contradictorialitate, încheiere.

Scopul lucrării constă în cercetarea complexă a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, instituție care derivă din normele juridice privind dreptul fiecăruia la apărare și protecție judiciară, cu toate componentele caracteristice acestei activități (formele, sarcinile, condițiile și procedură).

Obiectivele studiului vizează: analiza materialelor științifice referitoare la controlul judiciar al procedurii prejudiciare; cercetarea elongației istorice a instituției controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; abordarea conceptuală a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare în cadrul procesului penal; determinarea importanței practice a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; analiza condițiilor controlului judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale realizate la faza de urmărire penală; determinarea particularităților controlului judiciar în procesul autorizării unor măsuri speciale de investigație; relevarea condițiilor controlului judiciar asupra aplicării arestului preventiv și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal; identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție la efectuarea controlului judiciar; cercetarea practicii judiciare naționale și internaționale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza reglementărilor internaționale procesual-penale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza comparată a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în diferite sisteme de drept anglo-saxon, romano-germanic; identificarea curenților legislative privitoare la controlul judiciar; formularea concluziilor și propunerilor *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească actualul cadru legal de reglementare a controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Noutatea științifică și originalitatea tezei este asigurată de cercetarea complexă a unui spectru larg de chestiuni și probleme actuale din domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare, conform prevederilor legii procesual-penale a Republicii Moldova și a altor state, în baza lor fiind trasate căile de perfecționare a practicii judiciare autohtone din acest domeniu. Teza de doctor reprezintă prin sine o cercetare substanțială și detaliată a controlului judiciar al procedurii prejudiciare, ca instituție de bază a procesului penal, care asigură apărarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în cadrul etapelor prejudiciare.

Problema științifică importantă soluționată vizează cercetarea complexă a specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare, fapt care a contribuit la relevarea rolului ei în protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului în cadrul procesului penal, inclusiv prin concluziile și recomandările formulate, în vederea garantării și consolidării corespunzătoare a ordinii de drept și a efectuării eficiente și corecte a justiției în cauzele penale.

Semnificația teoretică a tezei de doctor se manifestă în faptul că lucrarea este dedicată soluționării unor probleme legate de perfecționarea reglementărilor procesual-penale din domeniul exercitării controlului judiciar asupra etapelor prejudiciare. Teza de doctor reprezintă una din puținele lucrări, în care se studiază în ansamblu instituția controlului judiciar al procedurii judiciare, mai cu seamă analizându-se modificările aduse legislației procesual penale a RM la capitolul controlul judiciar al procedurii prejudiciare și elucindu-se particularitățile actuale în vigoare.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în faptul că recomandările și concluziile formulate în teza de doctorat pot fi aplicate în soluționarea lacunelor legale și în perfecționarea continuă a Codului de procedură penală; propunerile practice, argumentele lucrării pot fi utile practicienilor, și anume avocaților, procurorilor, judecătorilor, în vederea aplicării corecte a normelor legale și a uniformizării practicii judiciare. Subsecvent, conținutul tezei de doctorat poate fi utilizat de către teoreticieni în procesul didactic de formare inițială și continuă a specialiștilor din domeniul jurisprudenței.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul aplicării directe a normelor de drept, doctorandul fiind Președintele Curții de Apel Bălți.

ANNOTATION

TALPA Ion. Judicial control of the prejudicial procedure. National aspects and comparative law. Doctoral thesis in the scientific specialty 554.03 - Criminal Procedure Law. Chisinau, 2024.

Dissertation structure: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 280 titles, 233 pages of main text. 9 (nine) scientific papers have been published on the topic of the dissertation.

Key words: criminal proceedings, judicial control, pre-trial proceedings, judge, criminal prosecution actions, special search activity, complaint, cassation complaint, petition, prosecutor, arrest, measures of procedural coercion, competitiveness, definition.

The purpose of the article is to comprehensively study the institution of judicial control over pre-trial proceedings, arising from the legal norms on the right of everyone to protection and a fair trial, with all the characteristic components of this activity (forms, tasks, conditions and procedures).

The objectives of the research relate to: a) researching the historical extent of the criminal procedure legislation in order to improve the activities of judicial control over pre-trial proceedings based on historical experience; b) study and analysis of international legal norms that guarantee the protection of human and civil rights and freedoms in criminal proceedings, and determine the degree of their application; c) a study in the context of comparative law of the institution of judicial control over pre-trial proceedings in the criminal process of other states; d) substantiation of the importance and necessity of the existence and normative perfection of the institution of judicial control over pre-trial proceedings, its relevance and value; e) formulation of the concept, definition of the object and limits of judicial control over pre-trial proceedings; f) analysis of criminal procedure norms in the field of judicial control over pre-trial proceedings, identification of inconsistencies in the practice of this area and tracking of ways to eliminate them; g) development of recommendations for improving activities in the field of judicial control over pre-trial proceedings; h) identifying the peculiarities of judicial control over the conduct of special investigative activities and over criminal prosecution actions, which can be exercised only with the sanction of a criminal investigation judge; i) development of proposals for improving the criminal procedure mechanism of judicial control over pre-trial proceedings in all its diversity and forms.

The scientific novelty and originality of the dissertation is due to a comprehensive study of a wide range of topical issues and problems in the field of judicial control over pre-trial proceedings in accordance with the provisions of the criminal procedure legislation of the Republic of Moldova and other states, on the basis of which ways to improve the practice of national judicial instances in this area are identified. The doctoral dissertation is a meaningful and detailed study of judicial control over pre-trial proceedings, as a basic institution of the criminal process that ensures the protection of human and civil rights and freedoms in the pre-trial stages.

The solved important scientific problem concerns a comprehensive study of the specifics of judicial control over pre-trial proceedings, which contributed to the substantiation of its role in protecting the fundamental rights and freedoms of man and citizen in the framework of the criminal process, including through conclusions and recommendations formulated in order to ensure and strengthen the appropriate legality and effective and correct administration of justice in criminal matters.

The theoretical significance of the doctoral dissertation is due to the fact that the work is devoted to solving some problems related to the improvement of criminal procedure regulation in the field of judicial control over the pre-trial stages. In the text of the work, we present our own vision of this criminal procedure institution, as well as the trends and features of its materialization in the practical activities of law enforcement agencies.

The applied value of the work is due to the fact that the recommendations and conclusions formulated in the doctoral dissertation, as a result of the study, can be welcomed for the "further development" of various theoretical and practical problems related to the criminal process, they can serve as the basis for future scientific research of a criminal procedural nature in the field of judicial control of the prejudicial procedure.

АННОТАЦИЯ

ТАЛПА Ион. Судебный контроль за досудебным производством. Национальные аспекты и сравнительное право. Докторская диссертация по научной специальности 554.03 – Уголовно-процессуальное право. Кишинев, 2024.

Структура диссертации: Введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 280 наименований, 233 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 9 (девять) научных работ.

Ключевые слова: уголовное судопроизводство, судебный контроль, досудебное производство, судья, действия по уголовному преследованию, специальная розыскная деятельность, жалоба, кассационная жалоба, ходатайство, прокурор, арест, меры процессуального принуждения, состязательность, определение.

Цель статьи состоит в комплексном исследовании института судебного контроля за досудебным производством, вытекающего из правовых норм о праве каждого на защиту и справедливое разбирательство, со всеми характерными составляющими этой деятельности (формы, задачи, условия и порядок действий).

Задачи исследования касаются: а) исследования исторической протяженности уголовно-процессуального законодательства, с тем чтобы на основе исторического опыта совершенствовать деятельность судебного контроля за досудебным производством; б) изучение и анализ международно-правовых норм, гарантирующих защиту прав и свобод человека и гражданина в уголовном процессе, и определение степени их применения; в) исследование в контексте сравнительного права института судебного контроля за досудебным производством в уголовном процессе других государств; г) обоснование важности и необходимости существования и нормативного совершенства института судебного контроля за досудебным производством, его актуальности и ценности; д) формулирование понятия, определение объекта и пределов судебного контроля за досудебным производством; е) анализ уголовно-процессуальных норм в сфере судебного контроля за досудебным производством, выявление несоответствий в практической деятельности этой сферы и отслеживание путей их устранения; ж) разработка рекомендаций по совершенствованию деятельности в сфере судебного контроля за досудебным производством; з) выявление особенностей судебного контроля за проведением специальной розыскной деятельности и за действиями по уголовному преследованию, который может осуществляться только с санкции судьи по уголовному преследованию; и) разработка предложений по совершенствованию уголовно-процессуального механизма судебного контроля за досудебным производством во всем его многообразии и формах.

Научная новизна и оригинальность диссертации обусловлена комплексным исследованием широкого спектра актуальных вопросов и проблем в сфере судебного контроля за досудебным производством согласно положениям уголовно-процессуального законодательства Республики Молдова и других государств, на основании чего выделены пути совершенствования практики национальных судебных инстанций в этой сфере. Докторская диссертация представляет собой содержательное и подробное исследование судебного контроля за досудебным производством, как базового института уголовного процесса, обеспечивающего защиту прав и свобод человека и гражданина в досудебных стадиях.

Решенная важная научная задача касается комплексного исследования специфики судебного контроля за досудебным производством, что способствовало обоснованию его роли в защите основных прав и свобод человека и гражданина в рамках уголовного процесса, в том числе посредством выводов и рекомендаций, сформулированных в целях обеспечения и укрепления соответствующего законности и эффективного и правильного отправления правосудия по уголовным делам.

Теоретическая значимость докторской диссертации обусловлена тем, что работа посвящена решению некоторых проблем, связанных с совершенствованием уголовно-процессуального регулирования в сфере осуществления судебного контроля за досудебными стадиями. В тексте работы мы представляем собственное видение данного уголовно-процессуального института, а также тенденции и особенности его материализации в практической деятельности правоохранительных органов.

Прикладная ценность работы обусловлена тем, что рекомендации и выводы, сформулированные в докторской диссертации, в результате проведенного исследования могут быть приветствованы для «дальнейшего развития» различных теоретических и практических проблем, связанных с уголовным процессом, они могут послужить основой для проведения будущих научных исследований уголовно-процессуального характера в области судебного контроля за досудебным производством.

TALPA Ion

**CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE.
ASPECTE NAȚIONALE ȘI DE DREPT COMPARAT**

Specialitatea 554.03 – Drept procesual penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar:04.04.24
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,3.

Formatul 60×84 ¹/₁₆
Tirajul 50 ex.
Comanda nr. 103

Editura
Tipografia „Pulsul Pieței”,
Chișinău, str. Gh. Iablocikin, 5